

“SVOJI K SVOJIM!”
 Politične in družbene dimenzije
 slovenskega narodnega vprašanja

Božidar Jezernik

65

IZVLEČEK

V pričujočem prispevku avtor analizira, kako se je po marčni revoluciji 1848 začela razvijati slovenska narodna ideja, ki je po eni strani vzpostavljala občutje solidarnosti med vsemi pripadniki slovenskega naroda ne glede na deželne meje, po drugi strani pa je vzpostavljala zid med njimi in njihovimi sodeželani, pripadniki drugega naroda.

Ključne besede: domorodci in tujci, marčna revolucija, mesto in vas, narodni boj, slovenstvo

ABSTRACT

The article analyses how the Slovenian national idea started to develop after the March Revolution of 1848, creating, on the one hand, a feeling of solidarity among all the members of the Slovenian people, regardless of the provincial borders, and erecting, on the other hand, a wall separating them from their fellow citizens, who belonged to other peoples.

Keywords: indigenous people and foreigners, March Revolution, town and village, national struggle, Slovenianness

Narodna identiteta predstavlja subjektiven občutek pripadnosti določeni skupnosti ter definiranja sebe in svoje skupine v odnosu do drugih. Zanj je pomembna konstrukcija meja med lastno skupino in drugimi. Narodna identiteta predpostavlja kulturno enotnost in temelji na tem, kako pripadniki določene skupine opredeljujejo kulturne značilnosti lastne skupnosti v nasprotju s kulturnimi karakteristikami drugih. Na evropskem zahodu je obdobje romantike vzpostavilo narodno identiteto kot temeljni državotvorni princip in bistveni del identitete vsakega posameznika.

Slovenska narodna identiteta kot posebna individualnost se je oblikovala in razvila po marčni revoluciji 1848 znotraj multinacionalne avstro-ogrske monarhije kot del procesa modernizacije, se pravi, prehoda iz fevdalne v kapitalistično družbeno ureditev. Nastajajoči kapitalizem je obračunal s fevdalizmom in meščanstvo je zahtevalo narodno svobodo, da bi moglo razviti svojo gospodarsko moč. Na razvalinah fevdalne družbe je zrasla nova državna ureditev, kulturno življenje pa je zaznamovalo narodnostno gibanje. Z gojenjem domačega jezika in zgodovine, domačega slovstva in narodnega

blaga se je vzbujala ljubezen do lastnega naroda (Lončar 1911: 55–56). Slovencem, ki so bili brez svoje države, je bila ideja naroda, kakor jo je razvila nemška romantika, zelo privlačna; dajala je namreč “narodu od države samostojno življenje” (Vošnjak 1913: 541). Slovenski meščani, mnogi med njimi so se sami priselili v mesto, so prav po romantično povzdigovali kmeta in kmečko življenje, češ da “kar je prišlo s kmetov, je bilo brez izjeme slovenskonarodno” (Šuklje 1929: I, 14).¹

66

Zaradi razcepljenosti v cerkvenem in političnem oziru med slovanskim prebivalstvom notranjeavstrijskih dežel ni bilo zavesti narodne celokupnosti. “Tako daleč je dospelo odtujenje politično razdruženih bratov tiste matere Slovenije,” je zapisal Josip Apih, “da je Kranjec pikal in zbadal Slovence štajarskega grje in pikreje nego Nemca, Laha itd.; bratu Kranjcu pa tudi Korošec in Štajarec nista kazala toplejše ljubezni” (Apih 1888: 22–23). V času pomladi narodov so si narodni buditelji prizadevali, da bi spremenili tako stanje in med Slovenci vzbudili čut solidarnosti oziroma zavest, “da so deli onakošne skupne celote s kervijo in življenjem, s pridi in dolžnostmi”, češ da prva podlaga narodnosti, to je krvna sorodnost, “snuje materialno potrebo skupne djavnosti v tovaršno branitev in v ohranjenje gotovega števila ljudi na kateremkoli kraju zemlje s pridobivanjem in vzajemnim zmenjevanjem životarnih potrebščin in pripomočkov” (Rogač 1860: 13).

Narodnost je politični fenomen, še zlasti, kadar je narodna pripadnost sredstvo v boju za oblast, ki se ga uporablja proti tistim, ki jih je mogoče prepoznati kot kulturno drugačne (Mach 1993: 14). Tako se je slovenska narodna ideja najuspešneje uveljavljala in zajela najširše množice v času volitev, ko se je “v narodnih krčmah” bralo in politiziralo po slovensko (Prijatelj 1914: 95). Narodni boji so dejansko bili zgolj preobleka za politične spopade. Nastajajoče slovensko meščanstvo je bilo še dodatno zainteresirano za vzpostavljanje čuta solidarnosti in ekskluzivnosti, ker je bilo ekonomsko in politično prešibko, da bi enakopravno tekmovalo z nemško in italijansko buržoazijo. Dne 6. junija 1875 je *Slovenski Narod* svoje bralce opozarjal, da predstavlja nemška sloga nevarnost za “nas Slovence, da nas ne stare”. “Nemci se čutijo eno telo, eno dušo; dajmo še mi Slovani in posebej Slovenci, katerim grozi največja nevarnost, delati na to, da se tudi mi čutimo in da delamo, kot bi bili eno telo, ena duša. Svoji k svojim, da bode bramba izdatna!” (Ω 1875b: 1).

¹ Podeželje je dobilo podobo stabilnosti in trajnosti za razliko od stalno spreminjajočega se mesta, in sicer tako glede narodne homogenosti kot zaradi svoje domnevne nezgodovinskosti. To prednost podeželja pred mestom poudarja angleško reklo iz sedemnajstega stoletja “God made the country and man made the town” (Bog je naredil vas in človek je naredil mesto) (Ratcliffe 2002: 97), na Slovenskem pa je bilo prisotno še v dvajsetem stoletju, ko je, denimo, urednik zbornika *Narodopisje Slovencev*, Rajko Ložar, pisal: “Prebivalstvo mest in velemest ni organično nastala tvorba, temveč je čista masa, absolutni sloj, ki je produkt mehanično-civilizatornih zakonov modernega življenja” (Ložar 1944: 12).

Konec junija 1889 je bila v okviru slavnosti ob otvoritvi prvega spomenika Valentinu Vodniku kot prvega “narodnega spomenika” v Ljubljani izvedena tudi gledališka predstava *Svoji k svojim*, ki jo je za to priložnost napisal Josip Vošnjak.²

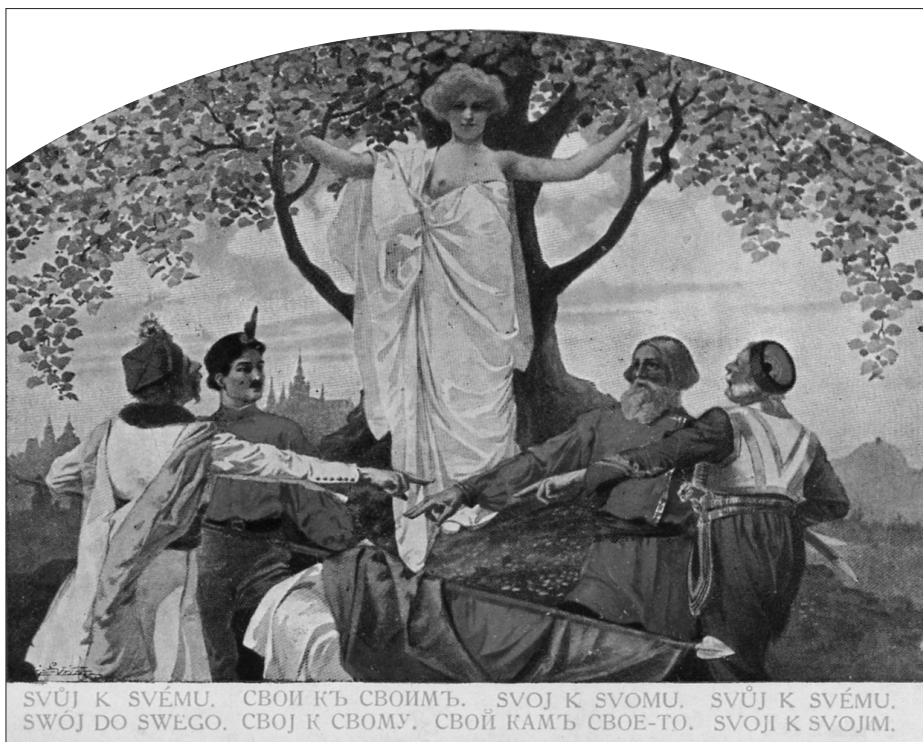
Narodna ideja, prevedena v geslo *Svoji k svojim!*, je tako postala uporabno orodje za uveljavljanje posebnih kulturnih, političnih, pa tudi gospodarskih interesov. Začeli so s politiko majhnih korakov. Ko je ugledal luč sveta celovski *Slovenec*, ga je njegov dopisnik iz Ljubljane spodbujal z zagotavljanjem, da: “Naj poprej si bode 'Slovenca' naročil vsak, kdor le količkaj premore. Terda bode, pa prava ljubezen vse premaga in daruje vse za ljubo svojo domovino, – za domovino pa naši velikaši in dnarničarji malo ali pa clo nič ne marajo. – Potem bodemo nagovarjali našo žlahto, gg. župane na kmetih in druge znance in prijatle, dalje farne ali srenjske knjižnice, naj 'Slovenca' ne pozabijo. Dalje bodemo kavarne, gostivnice in kerčme napeli, naj si tudi 'Slovenca' oskrbé, naj tudi oni storijo nekaj za nas, ki jim nosimo svoje krajcarje” (–s– 1865: 3).

S pomočjo narodne solidarnosti so narodni voditelji uspešno zadrževali svojo politično opozicijo. Leta 1875 je dobil ljubljanski zvonar Samassa, kateri “volil je in se voliti dal povsod proti nam, domačinom Slovincem”, od svojih 57 delavcev poziv, “naj za božjo voljo nemškutarsko politiko popusti, sicer bode njegova zvonarnica proč.” (Nepodpisano 1875: 3) Tedaj je zvonarna Samassa beležila že dve stoletji uspešnega delovanja v Ljubljani in ni bilo cerkve na Kranjskem ali po sosednjih deželah, kjer bi zvonovi ne nosili njenega imena. Zaradi Samassovega političnega delovanja pa narodna cerkvena predstojništva niso več hotela naročiti pri njem. “Slovenski cerkveni predstojniki so poslušali glas narodnega novinarstva in začeli rajši v dunajskem Novem mestu zvonove naročiti, nego pri ljubljanskem zvonarji, ki je nemškutarje volil, in se mej nje voliti dal! In prav so storili! To nij nemoralno, to je pravo, to je dobro, dandanes, ko bije posameznik, kakor celi naš narod ljuti 'boj za obstanek', nikdo se, najmanj pak pametno in objektivno sodeč človek takemu početju ne bode vstavljal.” (Ω 1875a: 1)

Ta narodni boj je sekal na dve strani. Svojim političnim nasprotnikom so namreč grozili tudi “nemškutarji”, ki so zapuščali “narodnjake” in jim kratili zaslužek. *Slovenec* je leta 1877 tako ravnanje političnih nasprotnikov celo pohvalil, da bi svoje somišljenike pridobil za odločnejše delovanje v tem smislu, češ: “Podpirajmo naše, dajmo si na to častno besedo, potem bo nemškutarske 'glorije' kmalo konec, kajti Slovincem gotovo pride dvajset na enega nemškutarja; ložej bo tedaj vsak z nami živel, nego proti nam. Če tako ravnamo vgnali bomo samopridno dobičkolovje, kakor Rimljani Pyrrhove slone, in z njo pade tudi nemškutarsko gospodarstvo! Značaj in eneržija!” (Nepodpisano 1877: 3).

---

² “Vsebinska je ob kratkem ta: Upokojeni sodnik in veleposestnik Pilkovič, mož stare korenine, navdušen častilec Vodnikov, hoče svojo hčer Zoro omožiti z daljnim svojim sorodnikom, mladim juristom Teodorijem Plevelom. Zaradi značaja in drugih vrlin pa je Zori bolj všeč mladi zdravnik dr. Slavec, ki zahaja v Pilkovičevo hišo. Teodor se dela na videz Slovenca, da bi dobil Zoro in Pilkovičevo premoženje, a v srcu je strasten nasprotnik slovenski in pristaš kranjske 'Germanije'. Ko Pilkovič spozná oba snubca, nevoljen odslovi Teodorja in zaroči Zoro z značajnim dr. Slavcem. Ker je Pilkovič dobil ravno povabilo k Vodnikovi slavnosti, gredó on in mlada zaročenca v Ljubljano. Igra je imela lep vspuh, osobito ker se završuje z Vodnikovo apoteozo, katero je priredil g. Jos. Kocelj. Pred Vodnikovo okrašeno doprsko podobo zapeli so namreč člani 'Sokola' in oddelek čitalničnih pevcev 'Ilirijo oživljeno'. To je bil ginljiv prizor, ki je moral vsacega navdušiti ter marsikateremu izvabiti solze.” (Nepodpisano 1889b: 1)

Svoji k svojim! Razglednica, izdana na Češkem okrog leta 1910, iz zbirke NUK.

Na možnost zlorabljanja gesla *Svoji k svojim!* zaradi zasledovanja zasebnih koristi je opozoril dr. Janko Sernec že leta 1881 v *Slovenskem Narodu*. Kot je zapisal Sernec, je med Čehi in Slovenci razširjeno geslo “na videz prav lepo, ali veljavo ima le majheno”, saj “železno pravilo” dobrega gospodarstva terja, da se blago kupuje “tam, kjer je pri jedneaki ceni bolje, ali kjer je jednako blago boljši kup, ali odkoder je bliže”. Zato je sam predlagal novo geslo, češ: “Naj bode narodni trgovec tist trgovec, ki ima najboljše narodno blago, in najbolj po ceni! Naj bode narodni delavec, ali zdravnik, ali advokat tist, ki dela najzvestejše, umno, pridno in najbolj po ceni! Naj izdelujejo in pridelujejo naši narodni obrtniki in gospodarji mnogo blaga, prav po ceni, prav izvrstnega! Tako gotovo pridemo naprej, še davno hitreje, ko z onim geslom: 'Svoji k svojim!'" (Sernec 1881: 2).

Nekaj let pozneje je o retoriki “o dragem narodu” še bolj kritično pisal tudi nepodpisani člankar v *Slovincu* in navajal, da so “koristolovci” z narodovimi svetimi pravicami, ljubeznijo do domovine, narodno podporo, narodnimi podjetji in podobnim prekrili “marsikako sleparijo”. Nekateri ljudje naj bi namreč naredili “iz naroda brambeni zid, za kojim uganjajo svoje burke, kakor se jim zljubi”. Nepodpisani člankar v *Slovincu* je pisal, kako so trgovci prodajali samo narodno blago, “narodno kavo, cikorijo, robce, olovke, papir, zavitke, robo za obleko, dá, celo 'narodni' jeruš imamo že”. Prav tako so bili narodni tudi posamezni poklici: “Imamo narodne uradnike, narodne trgovce,

narodne krčmarje, gostilnice, kavarne, rokodelce, obrtnike itd. Vsi kriče: 'Svoji k svojim! Ne opuščajte nas, mi držimo z narodom!'" (Nepodpisano 1889a: 1). In ljudje so ravnali v skladu z geslom *Svoji k svojim!* tudi, kadar jih je “za drag denar slabo oblačilo, slabo preskrbovalo z obuvali, slabo brilo, slabo in zadnjemu postreglo v kavarni in gostilni” (Ribičič 1913: 157–58).

Pozivanje ljudi, naj poslušajo s političnimi somišljeniki in bojkotirajo nasprotnike, je ostalo na dnevnem redu še v prvi četrtini dvajsetega stoletja. Ko so člani ljubljanskega telovadnega društva Turnverein začeli prirejati svoje slavnosti, je *Slovenec* komentiral: “Nobena postava nam ne more braniti, da ne bi kupovali pri slovensko-mislečem trgovcu in obrtniku. Nobena postava nam ne more zabraniti, da ne bi priporočevali po celi deželi slovenskih tvrdk. In nadalje je naša ustavna pravica, da se potegujemo, da na uplivna mesta v uradništvu na Slovenskem, bodisi justici, financii ali politični upravi pridejo možje, ki bodo spoštovali slovenski narod in ne bodo gradili nemških etap po slovenski zemlji. To je naše narodno delo ...” (Nepodpisano 1903: 4).

Taki pozivi so padli na plodnejša tla, kadar jih je bilo mogoče povezati z močnimi čustvi. Najbolj otipljive plodove so obrodili ob septembrskih dogodkih leta 1908, ko je, denimo, dr. Triller na zborovanju v Mestnem domu nagovarjal svoje poslušalstvo: “Slovenci, pomislite, kaj se dogaja z vašim slovenskim denarjem. Mi Slovenci sami smo temu krivi! Kdo vzdržuje 'Kranjsko hranilnico? Mi sami. Kdo podpira naše nemške trgovce? Mi sami, v prvi vrsti naše dame! Odkriti moramo to rakrano na našem telesu! Pri nas se kritizira vse, kar je našega, pri tujcu pa je vse dobro! Pozivlja na gospodarski boj, da bodo ponižni postali naši nemčurji. Ne pravim vam, bojkotirajte jih, ker tega ne smem reči, ali rečem vam, ne podpirajte jih! Posnemajmo Čeha, ki so na gospodarskem polju že ubili svojega nasprotnika. Posnemajmo jih, potem bodo tudi na cesarskem Dunaju spoznali, da bo Avstrija slovanska, ali pa je ne bo!” Trillerjev govor je bil sprejet z “burnim odobravanjem” (Nepodpisano 1908a: 6–7).

Strelji avstrijske vojske na demonstrante na ljubljanskih ulicah, ki so povzročili smrt Rudolfa Lundra in Ivana Adamiča, so med slovenskim prebivalstvom Ljubljane zbudili hudo ogorčenje. Dan po streljanju so Slovenci v znak sožalja izobesili črne zastave. Črne zastave so razobesile tudi nemške tvrdke, a jim slovensko ljudstvo tega ni dovolilo (Nepodpisano 1908b: 2). Vzporedno s tem je Ljubljana dobila tudi slovenske napise na vseh trgovinah. Nemške napise so lastniki trgovin večinoma odstranili “popolnoma mirno, brez vseh kravalov” (Nepodpisano 1908c: 1). Tisti nemški napisi, ki jih posamezni lastniki niso odstranili, so vzbujali ogorčenje meščanov in zahteve, da se “vsi najmanjši nemški napisi odstranijo”, češ: Mesto mora že na zunaj kazati slovensko lice. Ne samo napisi raznih tvrdk, temveč tudi ulični napisi se morajo takoj zamenjati s samoslovenskimi. Ljubljana je slovenska!” (Nepodpisano 1908b: 2).

Ljubljana je tako postala za nekaj časa “samoslovenska” in “narodna Ljubljana” je bila najtrdnejši steber slovenstva. Ko je bila utrjena slovenska zavest v središču narodnega ozemlja, se je izpostavila potreba po dvigu narodne zavesti tudi na obrobju narodnega ozemlja. V ta namen je bilo od ustanovitve Družbe sv. Cirila in Metoda organiziranih več različnih akcij, v katerih so s prodajanjem narodnih razglednic, narodnih kolekov ali narodnih vžigalic zbirali prispevke za podporo rojakom, ki so živeli na obmejnem

področju. “– Kake vžigalice kupujete?” je, denimo, pozival *Slovenec*. “To naj vpraša vsak naš somišljenik svojega prijatelja, vsaka naša somišljenica svojo prijateljico. Naše vžigalice so one, ki kažejo na ovitku med lipovim perjem dve bratski roki, ki držita slovensko zastavo in ki imajo napis: V korist obmejnim Slovincem. Samo te vžigalice povsod zahtevajte, kupujte! Naše gospodinje ali imate v svojih kuhinjah povsod te vžigalice?! Ako jih nimate, takoj jih kupite! S tem koristite tudi našemu delu pri rešitvi onih slovenskih bratov, ki jih hoče tujec na meji potujčiti. Kupujte pri onih trgovcih, ki imajo naše vžigalice! Doslej smo bili vse premalo odločni pri zahtevi po naših vžigalicah. Odslej naj bo to drugače!” (Nepodpisano 1910: 7).

70

Še bolj neposredni so postali taki pozivi takoj po koncu prve svetovne vojne, ko je 2. januarja 1919 *Jugoslavija*, na primer, vabila naročnike: “Proč z nemškim časopisjem iz naših kavarn, gostiln in brivnic! Naročajte slov. liste!” V članku, objavljenem na isti strani, pa se je obregnila ob “Kavarno Avstrija” v Ljubljani, ki tedaj še ni spremenila svojega imena in katere lastnik naj bi bil mnenja, da so “vsi oni, ki zahtevajo odstranitev nemških listov: osli”. Člankarjev komentar na kavarnarjevo mnenje je bil kratek: “Na Koroškem Nemci pobijajo naše ljudi, mi naj pa podpiramo njih umazano časopisje” (Nepodpisano 1919a: 2). Le nekaj dni pozneje je poziv na gospodarski bojkot nemške konkurence postal splošen in odkrit: “Ako opazujemo naše kupujoče občinstvo, opazimo, da še vedno enako kupuje svoje potrebščine pri raznih nemčurjih, Schmittih, Wormih in Bodenmüllerjih. Mislili smo, da bo z Jugoslavijo vsa nemška in nemškutarska družba čimprej izginila iz našega ozemlja. Toda temu ni tako. Hočemo še v bodoče uganjati v naši domovini vsenemško propagando! Bojimo se, da slovensko občinstvo še ni zrelo, da bi podrla take nemške stebre, ne z brahijalno silo, temveč z ignoriranjem njihovih trgovin. Potem šele bodo šli tja, kamor po svojem mišljenju spadajo in kamor jih vsenemško srce kliče. Zadnji čas je, da tudi aprovizacija vsem takim trgovcem odvzame prodajo raznih živil, da si ne bodo še nadalje polnili svojih žepov s slovenskim denarjem. Prav neprijetno dirne vsakega narodno čutečega Slovenca, ako sliši, kako oblastno, da, izzivalno, taki trgovci še vedno v našem središču javno nemškutarijo” (Nepodpisano 1919b: 3).

Podobna opozorila je v času po koncu prve svetovne vojne večkrat prinesel tudi *Ptujski list*. Tako je na začetku junija 1919 pozival svoje bralce, naj zahajajo samo v slovenske gostilne in kupujejo le pri slovenskih trgovcih, češ: “Tam boste našli prijazno postrežbo in dobili dobro blago. Ko se bode trgovina razširila in bodo naši trgovci dobili vse blago, tedaj vam bodo z vsem postregli in po zmernih cenah. Za ta čas pa potrpite, saj ne bo treba več dolgo čakati. Nemčurskih trgovcev in gostilen pa se izogibajte, ker ti niso imeli prej in še sedaj nimajo srca za vas. Če pa že greste v nemčursko trgovino ali gostilno, zahtevajte pa povsod slovensko in govorite samo v slovenskem jeziku. Kakor pa rečeno, bolje je, če tja sploh ne greste. Držite se gesla: Svoji k svojim!” (Nepodpisano 1919c: 3). Nato je 21. marca 1920 pisal o nemških napisih v Ptujju: “Napiši v mestu Ptujju nam kažejo, kje so še nemški in nemčurski trgovci. Tako najdemo Sellinschegg pravilno Selinšek, Slawitsch – Slavič, Hoinig – Hojnik, Pirich – Pirih, Losinsek – Lozinšek, itd. Zakaj se dovoljujejo taki napisi? Pa, – kar je, to je! Pravim pa: Slovenec! Ako prideš do ene teh trgovin, naj ti doni z grmečim glasom po ušesih naše staro geslo: 'Svoji k svojim!' Spomnimo se vsaj pri tej priliki muk in bolečin, telesnih in duševnih

tiste velike množine zavednih Slovencev in Slovenk, ki so jih Nemci internirali, topli, pljuvali po njih ter jih nazivali 'Serbische Hunde' in noge nas bojo ponesle mimo take trgovine. Šli bomo k slovenskemu trgovcu, pa ne n. pr. k Slaviču na Breg, ki ima sicer pravi napis, a je v srcu še vedno stari 'Slawitsch'" (Nepodpisano 1920: 2).

V času “prebujanja naroda se je med slovenskim prebivalstvom notranjeavstrijskih dežel oblikovala zavest o pripadnosti politični skupnosti, ki je daleč presežala obstoječe deželne meje, in občutje solidarnosti med pripadniki istega naroda. Simbolična konstrukcija skupnosti in njenih meja pa je imela opozicionalen značaj: Slovenci in Slovenija sta bili identiteti, definirani v odnosu do drugih, do Neslovencev. Sočasno s “prebujanjem iz stoletnega spanja” je rasel zid ekskluzivnosti, ki je Slovence ločeval od neslovenskih sodeželanov. Tisti med njimi, ki niso bili “domorodci”, so postali “tujci”. Ta zid je, denimo, izključil tudi rodbino Auerspergov, ki je stoletja živela na Kranjskem in je dala deželi izredno pomemben pečat na političnem, vojaškem in gospodarskem, nič manjšega pa na kulturnem področju. Če je bil za zgodovinarja Petra pl. Radicsa znameniti pesnik in politik Anton Alexander grof Auersperg še konec devetnajstega stoletja “največji sin Kranjske” (von Radics 1885: 19), je bilo v naslednjem stoletju njegovo ime tako rekoč popolnoma izbrisano iz slovenskega kolektivnega spomina.

Za konstituiranje naroda je treba odkriti (ali konstruirati) njegovo preteklost, kolektivni spomin. Ko se s pomočjo kolektivnega spomina narodna identiteta vzpostavlja, spodbija in/ali preoblikuje, je izbira pomembnih in nepomembnih zgodovinskih dogodkov zavesten in preračunan proces. Spominjanje in pozabljanje preteklosti pomaga ljudem osmišljati svet, v katerem živijo. Seveda pa je kolektivni spomin bolj odsev sedanjih političnih in družbenih razmerij kot resnična rekonstrukcija preteklosti in se nikoli ne oblikuje v vakuumu; motivi za spominjanje niso nikoli “čisti”, temveč odražajo ekonomske in socialne interese tistih, ki se spominjajo.

LITERATURA IN VIRI

APIH, Josip

1888 *Slovenci in 1848. leto*. Ljubljana : Matica Slovenska.

LONČAR, Dragotin

1911 *Slovenci : načrt slovenske socialne zgodovine*. Ljubljana : Komisionalna založba delavske tiskovne družbe.

LOŽAR, Rajko

1944 *Narodopisje Slovencev*. Del 1. Ljubljana : Klas.

MACH, Zdislaw

1993 *Symbols, conflict, and identity : essays in political anthropology*. Albany : State University of New York Press.

NEPODPISANO

1875 Zvonar g. Samassa. *Slovenski narod*, 27. aprila, str. 3.

1877 Pyrrhova zmaga. *Slovenec*, 4. avgusta, str. 3.

1889a Narodni “humbug”. *Slovenec*, 23. aprila, str. 1.

1889b Vodnikova slavnost : dné 29. julija. *Slovenec*, 3. julija, str. 1–2.

1903 Turnarska slavnost. *Slovenec*, 6. junija, str. 4–5.

1908a Demonstracije v Ljubljani. *Slovenec*, 19. septembra, str. 6–7.

1908b V znak sozalja. *Slovenec*, 21. septembra, str. 2.

1908c Ljubljana brez nemških in dvojezičnih napisov nad trgovinami. *Slovenec*, 22. septembra, str. 1–2.

1910 Našim – naše vžigalice!. *Slovenec*, 26. marca, str. 7.

1919a Kavarna “Avstrija”. *Jugoslavija*, 5. januarja, str. 2.

- 1919b Izzivajoči nemškutarji. *Jugoslavija*, 8. januarja, str. 3.
1919c Slovenci in Slovenke ptujskega okraja. *Ptujski list*, 1. junija, str. 3.
1920 Napisi. – Draginja. *Ptujski list*, 21. marca, str. 2.

Ω

- 1875a Prvi sad. *Slovenski Narod*, 28. aprila, str. 1.
1875b Vnanja nemška politika. *Slovenski narod*, 6. junija, str. 1.
PRIJATELJ, Ivan
1914 *Janko Kersnik, njega delo in doba. Sešitek II. Novelist in politik*. Ljubljana : L. Schwentner.
RATCLIFFE, Susan, (ur.)
2002 *The Oxford dictionary of phrase, saying, & quotation*. Oxford : Oxford University Press.
RADICS, Peter von
1885 *Führer durch Krain*. Laibach : Verlag von J. Giontini.
RIBIČIČ, Josip
1913 Spoznanje. *Ljubljanski zvon* 33, str. 157–160.
ROGAČ, Jože
1860 *Narodnost in Slovenstvo*. Ljubljana : Jožef Blaznik.
–s–
1865 Ljubljana. *Slovenec*, 14. januarja, str. 3.
SERNEC, Janko
1881 Železne postave. *Slovenski narod*, 21. avgusta, str. 1–2.
TAYLOR, A. J. P.
1941 *The Habsburg Monarchy 1815–1918*. London : Macmillan and Co.
VOŠNJAK, Bogumil
1913 Študije k problemu jugoslovanske narodne misli. *Veda* 3, str. 524–572.

BESEDA O AVTORJU

Božidar Jezernik, dr., je redni profesor za etnologijo Balkana in kulturno antropologijo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Predava etnologijo Balkana, antropologijo spola in spolnosti ter antropologijo globalizacije. V letih 1988–1992 in 1998–2003 je bil predstojnik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo, v letih 2003–2007 pa dekan Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Objavil je monografije o italijanskih, nemških in jugoslovanskih koncentracijskih taboriščih: *Boj za obstanek* (1983 in 1997; angleški prevod, 1999), *Spol in spolnost in extremis* (1993), *Non cogito ergo sum* (1994). Njegovo delo *Dežela, kjer je vse narobe* (1998), je dopolnjeno in razširjeno izšlo v Londonu pod naslovom *Wild Europe* (2004), v turškem jeziku kot *Vahşi Avrupa* (Istanbul, 2006), v poljskem kot *Dzika Europa* (Krakow, 2007) in srbskem kot *Divlja Evropa* (Beograd, 2007). Poleg tega je objavil številne članke v mednarodni periodiki, kot so *Qualestoria*, *Etnološke sveske*, *Etnološki pregled*, *Acta universitatis Lodziensis*, *Journal of the Gypsy Lore Society*, *Slavonic and East European Review*, *Food and Foodways*, *International Journal of Urban and Regional Research*, *Urban History*, *Ethnologia Europea*, *Current Anthropology*, *EtnoAnthropoZoom*, *Alimenta Populorum*, *Acta Ethnographica Hungarica*, *Ethnologia Balkanica*, *Periferia*, *Museum Anthropology*, and *Journal of Ethnology and Folkloristics*.

ABOUT THE AUTHOR

Božidar Jezernik, Ph. D., is a full professor of the Ethnology of the Balkans and Cultural Anthropology at the Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Faculty of Arts, University of Ljubljana. He lectures the Ethnology of the Balkans, Anthropology of Gender and Sexuality, and Anthropology of Globalisation. He was head of the Department of Ethnology and Cultural Anthropology in 1988–1992 and 1998–2003, and dean of the Faculty of Arts, University of Ljubljana, in 2003–2007.

Jezernik has published monographs on Italian, German, and Yugoslav concentration camps: *Boj za obstanek* (1983 in 1997; English translation: *Struggle for Survival*, 1999), *Spol in spolnost in extremis* (1993), *Non cogito ergo sum* (1994). His book *Dežela, kjer je vse narobe* (1998), was published in a supplemented and expanded English version in London under the title *Wild Europe* (2004), in Turkish as *Vahşi Avrupa* (Istanbul, 2006), in Polish as *Dzika Europa* (Krakow, 2007), and in Serbian as *Divlja Evropa* (Beograd, 2007). He has also published numerous articles in international periodicals, among others in *Qualestoria*, *Etnološke sveske*, *Etnološki pregled*, *Acta universitatis Lodziensis*, *Journal of the Gypsy Lore Society*, *Slavonic and East European Review*, *Food and Foodways*, *International Journal of Urban and Regional Research*, *Urban History*, *Ethnologia Europea*, *Current Anthropology*, *EtnoAnthropoZoom*, *Alimenta Populorum*, *Acta Ethnographica Hungarica*, *Ethnologia Balkanica*, *Periferia*, *Museum Anthropology*, and *Journal of Ethnology and Folkloristics*.

SUMMARY

“EACH TO HIS OWN!”

The political and social dimensions of the Slovenian national question

The Slovenian national identity shaped and developed as a special individuality within the multinational Austrian Empire after the March Revolution of 1848 and as part of the modernisation process – the transition from the feudal to the capitalist social system. A new state system developed on the ruins of feudal society and cultural life was marked by national movements. To the Slovenians, who had no state of their own, the idea of the people as it was developed by German Romanticism, was very attractive; it gave “the people a life independent from the state”.

74

Ethnicity is a political phenomenon, in particular when ethnic affiliation is an instrument in the struggle for power used against those who can be identified as culturally different. The Slovenian national idea spread most successfully and embraced the greatest masses at the time of elections, when people read and discussed politics in Slovenian in the “people’s inns”. The national struggles were actually a disguise for political struggles. Moreover, the emerging Slovenian bourgeoisie was interested in creating a feeling of solidarity and exclusiveness because it was too weak, both economically and politically, to compete with the German and Italian bourgeoisies on equal terms.

In the period of “national awakening” the awareness of belonging to a political community, which extended far beyond the existing provincial borders, spread among the Slovenian population of the Inner Austrian lands, as well as a feeling of solidarity among the members of the same people. This symbolic construction of a community and its borders had an oppositional character: the Slovenians and Slovenia were identities defined in relation to others – non-Slovenians. Simultaneously with the “awakening from a hundred-year slumber“, the wall of exclusiveness grew, separating the Slovenians from their non-Slovenian fellow citizens. Those who were not “indigenous” became “foreigners”. This wall among others excluded the Auersperg family which had lived in Carniola for centuries and left a profound mark on the political, military and economic fields, and no less on the cultural field. In the late 19th century, the historian Peter von Radics praised the famous poet and politician Anton Alexander Count of Auersperg as “the greatest son of Carniola”, but in the next century his name was practically erased from the Slovenian collective memory.